

Обмеження права на страйк державних службовців в Україні

Обмеження права на страйк державних службовців існує з часів незалежності України. Так, зокрема, у статті 16 Закону України від 16.12.1993 року № 3723-XII «Про державну службу» (втратив чинність) зазначалося, що державні службовці «... не можуть брати участь у страйках та вчиняти інші дії, що перешкоджають нормальному функціонуванню державного органу» [1]. Відповідне положення міститься і у чинному Законі України від 10.12.2015 № 889-VIII «Про державну службу», де вказано що «... державний службовець не має права організувати і брати участь у страйках» (ч.5 статті 10) [2], а також у Закону України від 03.03.1998 № 137/98-ВР «Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)», де встановлена заборона проведення страйків працівниками органів державної влади (ч.2 статті 24) [3]. Поряд з цим сьогодні питання обмеження права на страйк державних службовців набуває неабиякої актуальності в контексті забезпечення трудових прав державних службовців, а також удосконалення чинного законодавства та його адаптація до законодавства ЄС.

Варто почати з того, що Україна ратифікувала Європейську соціальну хартію ще у 2006 році, де у статті 6 закріплено обов'язок держав у забезпеченні ефективного здійснення права на укладання колективних договорів та визнання право працівників і роботодавців на колективні дії у випадках конфліктів інтересів, включаючи право на страйк, з урахуванням зобов'язань, які можуть впливати з раніше укладених колективних договорів [4]. У висновку Європейського комітету із соціальних прав за 2018 рік було констатовано невідповідність українського законодавства положенням статті 6 Хартії через вихід за межі, що передбачені статтею G, зокрема: заборону реалізації права на страйк для державних службовців та обмеження цього права для працівників аварійно-рятувальних служб, ядерних об'єктів та транспортного сектору [5].

Згідно з принципами Міжнародної організації праці право на страйк може бути обмежене лише у виняткових випадках, що стосуються певних категорій державних службовців [6]. До того ж у практиці ЄСПЛ утвердилася позиція, що право на страйк не є абсолютним і може підлягати законним обмеженням, однак повна заборона права на страйк для державних службовців є занадто широким обмеженням і вимагає від держави доказів обґрунтування необхідності такої заборони. Правові обмеження права на страйк повинні бути якомога чіткими та вужче визначати відповідні категорії державних службовців та доцільність такого обмеження в демократичному суспільстві (п. 32 рішення у справі *Енерджи Япи-Йол Сен проти Туреччини*) (*Enerji Yapı-Yol Sen v. Turkey*, 2009) [7]. Отже, закріплення в національних законодавствах заборони державним службовцям організувати та брати участь в страйках суперечить міжнародним стандартам та практиці ЄСПЛ [8, с. 57].

Слід зауважити, що протягом періоду незалежності України питання перегляду переліку категорій осіб, щодо яких діють обмеження або заборона

на реалізацію права на страйк, в тому числі щодо державних службовців, неодноразово ставало об'єктом законодавчих ініціатив. Так, наприклад, у законопроекті від 09.11.2016 № 5382 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття обмежень права на страйк» пропонувалося закріпити перелік осіб, яким заборонялося організувати та брати участь у страйк, до якого з-поміж інших віднести державних службовців категорії «А»(знято з розгляду) [9]. У законопроекті від 16.09.2024 № 12034 «Про колективні трудові спори» йшла мова про заборону організувати та брати участь у страйках для державних службовців категорії «А» і «Б» (перебуває на розгляді) [10].

Варто погодитися з думкою М. Кобаль, що сьогодні одним із стратегічних напрямів удосконалення правового регулювання трудових прав державних службовців є забезпечення права державних службовців на страйк, а поширення обов'язку заборони страйків слід виключно на тих державних службовців, відмова працювати яких нестиме небезпеку для суверенітету і безпеки держави, оскільки страйки державних службовців інших категорій не матиме таких негативних наслідків [11, с.155].

Загальна заборона права на страйк для державних службовців потребує негайного перегляду, оновлення підходів до законодавчих обмежень реалізації права на страйк, щоб забезпечити належний баланс між реалізацією права на страйк та обмеженням цього права державою. В контексті взятого курсу України до євроінтеграції для нашої держави важливо відмовитися від повної заборони права на страйк для державних службовців, визначити категорії державних службовців, чиє право на страйк може бути обмежене. На нашу думку, критерієм для встановлення подібних обмежень має слугувати не сам факт перебування на державній службі, а характер виконуваних функцій та ступінь їхньої важливості для національної безпеки. Реалізація такого підходу дозволить не лише гармонізувати національне законодавство із прецедентною практикою ЄСПЛ, а й забезпечити належний баланс між інтересами державної служби та фундаментальними трудовими правами особи в демократичному суспільстві.

Список використаної літератури:

1. Про державну службу: Закон України від 16.12.1993 № 3723-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3723-12/ed19931216#Text>
2. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text>
3. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів): Закон України від 03.03.1998 № 137/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/137/98-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Європейська соціальна хартія (переглянута) від 03.05.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text
5. Conclusions of the European Committee of Social Rights 2018 concerning Ukraine (Thematic group Labour rights) URL: <https://www.coe.int/en/web/european-social-charter/Ukraine>
6. ILO principles concerning the right to strike. URL: <https://www.ilo.org/publications/ilo-principles-concerning-right-strike-0>

7. Enerji Yarı-Yol Sen v Turkey (Application 68959/01) (ECtHR, 21 April 2009). URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-92266>

8. Пікуль В.П. Проблема реалізації державними службовцями права на страйк. Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції. 2024. № 3. С. 54-58. DOI <https://doi.org/10.32782/2408-9257-2024-3-8>

9. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо зняття обмежень права на страйк від 09.11.2016 № 5382. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60469

10. Про колективні трудові спори: проект Закону України від 16.09.2024 № 12034. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44879>

11. Кобаль М.І. Забезпечення трудових прав державних службовців в умовах євроінтеграції: дис.... к.ю.н (доктора філософії): 12.00.05/Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Київ. 2017. 182с.